

Pasado y Memoria. Revista de Historia
Contemporánea

ISSN: 1579-3311

pasadoymemoria@ua.es

Universidad de Alicante
España

SANTACREU SOLER, JOSÉ MIGUEL

MONLLEÓ, Rosa; FORNAS, Alfredo; MADALL, Iván (eds.), *Biografies rescatades del silenci. Experiències de guerra i postguerra a Castelló, Castelló de la Plana*, Publicacions de la Universitat Jaume I, 2014, 283 pp.

Pasado y Memoria. Revista de Historia Contemporánea, núm. 13, 2014, pp. 405-407
Universidad de Alicante
Alicante, España

Disponible en: <http://www.redalyc.org/articulo.oa?id=521551967029>

- Cómo citar el artículo
- Número completo
- Más información del artículo
- Página de la revista en redalyc.org

redalyc.org

Sistema de Información Científica

Red de Revistas Científicas de América Latina, el Caribe, España y Portugal

Proyecto académico sin fines de lucro, desarrollado bajo la iniciativa de acceso abierto

publicó en periódicos de tirada nacional muy influyentes como *El Sol* o en revistas feministas como *Mundo Femenino*, y fue corresponsal de diversos medios internacionales.

Isabel Oyarzábal compartió espacios, debates e inquietudes con muchas de las políticas e intelectuales más conocidas de la época, como vicepresidenta del Lyceum Club o presidenta del Consejo Feminista de España. Su bilingüismo y su compromiso social y feminista le acercan a las trayectorias de Margarita Nelken, Lidia Falcón o Constanza de la Mora, con quienes coincidió en asociaciones como la Agrupación de Mujeres Antifascistas. Como muchas de ellas, participó en debates en el seno de foros internacionales feministas y pacifistas, estableciendo lazos con mujeres y hombres progresistas de otros lugares, no solo de Europa sino también de América.

La autora, lejos de la hagiografía, valora con rigor académico la figura que estudia, recalando sus contradicciones y límites, como el uso de su apellido de casada en su época de militante socialista y feminista. De hecho, a lo largo de la biografía se recurre a los tres nombres que esta intelectual utilizó: el seudónimo periodístico Beatriz Galindo, Isabel de Palencia, denominación por la cual era conocida en los años veinte y treinta, e Isabel Oyarzábal, su nombre real. La misma honradez historiográfica se aprecia cuando se señalan aspectos

que no se han podido desarrollar, por falta de fondos documentales en los que sustentarlos, como sus relaciones con personajes de la política y el feminismo del momento, su participación en el PSOE o su opinión ante las decisiones del gobierno republicano y la marcha de la guerra.

En suma, nos encontramos ante un sólido trabajo que se inserta en la ya abundante bibliografía sobre el tema, que Eiroa maneja con soltura, para presentar la biografía de una destacada intelectual que, como tantas otras, en el primer tercio del siglo pasado creyó posible que la cultura, la tolerancia y la justicia podían mejorar la vida de mujeres y hombres en España.

MÓNICA MORENO SECO

Universidad de Alicante

MONLLEÓ, Rosa; FORNAS, Alfredo; MALL, Iván (eds.), *Biografies rescatades del silenci. Experiències de guerra i postguerra a Castelló*, Castelló de la Plana, Publicacions de la Universitat Jaume I, 2014, 283 pp.

Estem davant d'un llibre que compila les biografies de set persones que van viure un període de ruptura i violència durant la Guerra Civil i el Franquisme a les comarques del nord del País Valencià i que, a més a més, van ser víctimes innocents castigades per

actuacions injustes. És un text col·lectiu que explica els fets més importants en la vida d'aquestes persones i narra les seves experiències a partir dels records enregistrats en diverses entrevistes pel Grup d'Estudis d'Història Local i Fonts Orals que es va formar l'any 1995 a la Universitat Jaume I de Castelló sota la direcció de la doctora Rosa Monlleó.

La primera persona biografiada és Enriqueta Querol Sales nascuda en 1922 a Salzadella, la qual va tenir una vida marcada per l'ideal republicà a les comarques de Castelló. L'autora de la biografia, Rosa Monlleó, en destaca les ganes de viure de la biografiada i la necessitat de fer desaparèixer la pobresa i les guerres amb una narració emotiva i de lectura àgil, que relata els patiments de la vida quotidiana d'Enriqueta marcada per la repressió i la fam.

La segona biografia és la de Concepció Betí Beltrán nascuda en 1918 a Castelló de la Plana, que redacta Iván Medall Chiva. És la història de vida d'una dona que va viure l'alegria de la Segona República de jove, els anys durs de la guerra i la misèria i la pèrdua de les llibertats durant el franquisme. La seua vida va ser una vida de superació i supervivència contra els temps que li va tocar patir.

El tercer biografiat és José de Ramón Torrent nascut a Castelló de la Plana en 1915, un destacat milicià comunista durant la guerra, que va lluitar en les batalles de Madrid, Terol i Llevant com a més destacades, i que

va ser condemnat per un consell de guerra durant el Franquisme. L'autor de la biografia, Vicent Grau Reig, en destaca la seua activitat com a jove comunista en els anys de la Segona República a Castelló i la seua participació com a combatent en els fronts de Terol, Madrid, Andalusia i Castelló. El relat es paradigmàtic per a seguir un combatent que va ser milicià de la Columna Casas Sala, voluntari de la III Brigada Mixta de l'Exèrcit Popular, caporal del Cos de Carrabiners de Castelló i combatent del XIV Batalló de la Brigada de Xoc, etc.; però també per a conèixer la repressió franquista i la capacitat de supervivència i superació de José de Ramón Torrent.

Alfredo Fornas Pallarés és l'autor de la quarta biografia dedicada a Miguel Miravet Doñate, un soldat de 17 anys en el front de Llevant i Extremadura nascut a Eslida en 1920 i reclutat en 1938 en la lleva coneguda com del *biberó*. Fornas dedica una atenció especial a les penúries del soldat en la Batalla de Llevant, les experiències en el front d'Extremadura, el camí del retorn a casa i els difícils anys de la postguerra durant els qual miguel va haver de fer també el servei militar.

La cinquena biografiada és Antònia Fonfría Villaroya nascuda a Borriana el 1915 i infermera durant la guerra a Borriana i Lorca. Aquesta biografia, escrita per Rosa Monlleó, és la història de vida d'una jove que, com moltes joves de la rereguarda republicana, va decidir de fer-se infermera

durant la guerra. El relat és apassionant per les aventures que passà fins els inicis de la postguerra, que la pillà a Múrcia amb una terrible postguerra on la incansable supervivent lluità per tirar endavant.

La sisena és la d'Abelardo Ripoll Segarra nascut a la Salzedella el 1929. Era el major de cinc germans i, durant la postguerra, va haver de fer-se càrrec dels treballs de la família perquè el pare fou empresonat a causa de la repressió franquista. La seua història ens mostra el camí dels refugiats que van abandonar el poble a causa dels combats de la guerra i la vida d'uns xiquets sense el pare empresonat en la postguerra. La biografia se centra en els anys de la guerra i la postguerra amb unes pinzellades breus dels anys posteriors perquè segons l'autor del text, Alfredo Fornas Pallarés, són estos anys foscos els que susciten un major interès.

La setena biografia, redactada per Ivan Medall Chivas, és la del futbolista Antonio Pérez Balada, un porter de fama en el Castelló, l'Atlético de Madrid i el València. Va nèixer a Nules el 1919 i va ser enrolat en la quinta del biberó per a combatre en la Batalla de l'Ebre. Després va travessar la frontera francesa i va passar pels camps de concentració, on va estar sis mesos fins que la família li va aconseguir els avals necessaris per a tornar a Nules. La seua destresa com a porter de futbol li va permetre de viure una postguerra amb menys penúries que altres ex-combatents republicans.

L'objectiu principal d'aquest llibre, que està precedit per una suggerent presentació col·lectiva dels tres editors, és mostrar el camí de la memòria històrica com un instrument perquè els testimoniatges de la història col·lectiva dels castellonencs tinguin la possibilitat de comunicar les seues vivències positives i negatives, recordar i eixir del silenci. Es tracta en definitiva, con titulen el text de la presentació, de demostrar la validesa dels subjectes anònims com a constructors de la Història i la memòria del record.

JOSÉ MIGUEL SANTACREU SOLER
Universitat d'Alacant

MONLLEÓ, Rosa; OLIVER, David (eds.),
Vides truncades per la Guerra Civil a Castelló. Entre la repressió latent i la resistència quotidiana, Castelló de la Plana, Publicacions de la Universitat Jaume I, 2014, 337 pp.

El volum que ressenyem és el nº 4 de la col·lecció "Història i Memòria. Testimonis" mantinguda pel Grup d'Estudis d'Història Local i Fonts Orals de la Universitat Jaume I de Castelló que, des de l'any 1995 i sota la direcció de la doctora Rosa Monlleó, enregistra entrevistes de persones de Castelló la vida de les quals va ser truncada per la Guerra Civil i la postguerra. És una prova de que la His-